

STALIŠČE PROJEKTNE SKUPINE SLOWOLF GLEDE Odstrela volkov v Sloveniji

Zaradi kompleksnega socialnega življenja, velikih potreb po prostoru, predvsem pa zaradi potencialnih konfliktov s človekom je upravljanje z volkovi zelo zahtevno. V Sloveniji ni na voljo dovolj velikih neposeljenih gozdnih površin, kjer bi lahko volk živel ločeno od človeka (že en sam trop za svoje preživetje potrebuje okoli 35 000 hektarjev), zato je sobivanje z ljudmi edina možnost za dolgoročno preživetje te vrste. Za zagotovitev obstoja volkov je ključno ohranjanje ustreznega nivoja tolerance med lokalnim prebivalstvom ter različnimi interesnimi skupinami. Zato pa je potrebno dobro upravljanje – tako s samimi volkovi, kot tudi s prostorom in načini rabe tega prostora. Del tega upravljanja lahko v določenih primerih predstavlja tudi odstrel živali, kar pa je v javnosti pogosto kontroverzna tema. V želji, da se javnosti predstavi čim bolj objektivna slika in omogoči bolj konstruktivna razprava, v nadaljevanju predstavljamo stališče strokovnega dela projektne skupine SloWolf do odstrela volkov v Sloveniji. Projektno skupino sestavljajo strokovnjaki iz Univerze v Ljubljani, Zavoda za gozdove Slovenije in društva Dinaricum.

Po našem mnenju odstrel volkov ni nujno v nasprotju s prizadevanji za dolgoročno ohranitev populacije volkov in ob pravilnem načrtovanju ne ogroža slovenskega dela populacije volkov. Potrebno se je zavedati, da ohranjanje živalskih vrst ne pomeni enako kot popolna zaščita in varovanje vseh osebkov v populaciji. Trajnostni lov in lovstvo na splošno imata v Sloveniji dolgo tradicijo in še danes pomembno prispevata k naravovarstvu in soobstoju ljudi ter prostoživečih živali. Vendar mora biti poseganje v populacije zavarovanih živalskih vrst načrtovano tako, da se v čim večji možni meri preprečujejo negativni učinke lova in povečujejo tisti učinki, ki prispevajo k doseganju namena, zaradi katerega je bil odstrel odrejen.

V nadaljevanju na kratko povzemamo ugotovitve različnih raziskav iz tujine in Slovenije, ki kažejo možne učinke odstrela volkov. Ti znanstveni podatki so po našem mnenju osnova, na podlagi katere se morajo sprejemati konkretne odločitve, za katere namene in v kakšnem obsegu se naj odredi morebiten odstrel volkov.

1.) Uravnavanje populacije z naravnim okoljem

Iz osnovnih bioloških značilnosti volka ugotovljenih v mnogih raziskav izhaja, da **ta vrsta v naravi ne potrebuje zunanjega uravnavanja** (v obliki naravnih sovražnikov ali poseganja s strani človeka), **da bi bila populacija uravnana z naravnim okoljem**, saj je to doseženo z

intrinzičnimi mehanizmi znotraj same populacije volkov (v obliki njihovega socialnega sistema, znotrajvrstnih interakcij in teritorialnosti), ki preprečujejo povečevanje lokalnih gostot nad nosilno kapaciteto okolja. Je pa lahko intenzivno poseganje v populacijo na robnem območju potrebno, v kolikor želimo preprečiti naravno širjenje populacije na nova, še neposeljena območja.

2.) Zmanjševanje škod v kmetijstvu

V zadnjih dvajsetih letih je bilo izvedenih mnogo raziskav, v katerih so ugotavljali učinkovitost ubijanja volkov (z odstrelom, s pastmi ali strupom) za zmanjševanje škod, ki jo volkovi povzročajo na živini. Splošni zaključek teh raziskav je bil, da **splošno ubijanje volkov v obsegu, ki še zagotavlja dolgoročni obstoj populacije, ni ukrep, s katerim bi bilo mogoče učinkovito zmanjšati škode zaradi napadov volkov na živini niti kratkoročno niti dolgoročno**. V več primerih so raziskovalci celo opazili, da je bil učinek odvzema volkov nasproten od pričakovanega – število škodnih primerov se je po odvzemu še povečalo. To je najverjetneje posledica tega, da je prišlo do odstrela vsaj enega osebka iz dominantnega para in posledičnega razpada tropov, njihove teritorije pa so nadomestili drugi, mlajši volkovi, ki so zaradi manjše izkušenosti v lovu pogosteje lovili lažje ulovljive domače živali. Na neučinkovitost splošnega trajnostnega odstrela volkov za preprečevanje odstrela kažejo tudi podatki za Slovenijo.

Po do sedaj zbranih izkušnjah je odstrel volkov lahko učinkovit za preprečevanje škod v dveh primerih:

- a) ko z odstrelom na večjem območju popolnoma iztrebimo vse trope volkov (npr. pri coniranju)
- b) ko se odstrel ne-dominantnih volkov izvaja v neposredni bližini pašnikov, kjer prihaja do konfliktov in se na ta način uči preživele člane tropa, da so pašniki z živino nevarno območje

Ker popolno iztrebljenje v naših razmerah ni možno tako iz pravnih kot moralnih razlogov, odstrel na pašnikih pa je pogosto težko izvedljiv, priporočamo, da se za namene preprečevanja škod na drobnici zaradi napadov volkov uporabljajo predvsem ukrepi izboljšane varovanja živine (npr. zapiranje v varne ograde preko noči) in preusmeritve na manj konfliktno vrsto živine oziroma manj konfliktno rabo prostora, kar običajno učinkovito zmanjšuje število konfliktov med volkovi in ljudmi.

3.) Zmanjševanje nevarnosti za človeka

Čeprav ponekod v tujini (predvsem v odročnih predelih z malo stiki med volkovi in ljudmi) občasno prihaja do napadov volkov na ljudi, so takšni primeri v Srednji Evropi izjemno redki in omejeni predvsem na osebkke obolele s steklino. V Sloveniji ni bilo zabeleženega še nobenega zanesljivo potrjenega primera napada volka na človeka. **Zaradi izredno majhne verjetnosti nevarnosti za človeka, poseganje v populacijo volkov v Sloveniji s tem razlogom zato ni smiselno.**

4.) Zmanjševanje nezakonitega odstrela

Raziskave kažejo, da se pri veliki zvereh obseg nezakonitega lova ob uvedbi zakonitega lova zmanjša. **Zato je zakoniti lov v manjšem obsegu vsekakor smiseln z vidika zmanjševanja nezakonitega lova** in deloma tudi z vidika pridobivanja podatkov. Obenem pa se je potrebno zavedati, da so učinki spremembe statusa lova na volkove (ko je zakoniti lov bodisi dovoljen bodisi v celoti prepovedan) precej večji kot če samo spreminjamo število osebkov dovoljenih za odstrel. Do sedaj opravljene raziskave niso pokazale vpliva števila dovoljenj za zakonit odvzem na število nezakonito odstreljenih živali. Zato lahko sklepamo, da spremembe v višini odstrela za nekaj živali več ali manj nimajo znatnega vpliva na obseg nezakonitega lova.

5.) Vpliv na odnos javnosti

Poleg vpliva na populacijo volkov je potrebno upoštevati tudi vpliv odstrela volkov na odnos javnosti do te vrste in do upravljanja z njo. Raziskave kažejo, da postaja za širšo javnost ubijanje karizmatičnih živali kot so velike zveri vedno manj sprejemljivo. Po drugi strani pa **lahko takšni posegi znotraj nekaterih interesnih skupin povečajo toleranco ljudi do velikih zveri in obenem dajejo tudi možnost neposrednega vključenja lokalnega prebivalstva v upravljanje z zavarovanimi živalskimi vrstami.** Ker je volk med lovci pogosto tudi zaželena trofeja, se z **dovoljenjem omejenega posega v populacijo v očeh dela javnosti tej vrsti da dodatno vrednost, zaradi česar se poveča želja po dolgoročni ohranitvi.** V nasprotnem primeru (t.j. ob popolni zaščiti) se lahko pri nekaterih posameznikih začne volka dojemati le še kot škodljivca.

Pri vplivu na odnos javnosti se je pomembno zavedati tudi, da se z odrejanjem vedno večjega odstrela volkov z namenom preprečevanje škod na živini lahko javnosti in interesnim skupinam podaja **napačno** sporočilo, da lahko z zmernim odstrelom učinkovito zmanjšamo

škodo zaradi napadov volkov na živino. Vse dosedanje raziskave in izkušnje tako iz Slovenije kot iz tujine namreč zelo očitno kažejo, da to ne drži. **Zato je nujno, da se pri ukrepih za zmanjševanje škod na drobnici in tudi za namene izboljševanja odnosa javnosti do volkov osredotoči predvsem na druge ukrepe, ki te škode bolj učinkovito preprečujejo.**

6.) Stranski učinki odstrela na populacijo volkov

Med stranskimi učinki, ki ga ima ubijanje volkov s strani človeka neposredno na populacijo, je največji vpliv na strukturo tropov. V naravnih razmerah je večina volkov znotraj posameznega tropa v sorodu (z izjemo dominantnega para, ki se edini pari in ki ga sestavljata med seboj nesorodna volkova) in trop le redko sprejme nesorodnega volka. **To ima pomembne učinke za dolgoročno vitalnost populacije.** Nasprotno se ob odvzemu volkov s strani človeka sorodnost v tropu zmanjša zaradi sprejemanja tujih članov v trop, kar lahko vodi v slabše delovanje tropa kot celote in večjo verjetnost neobičajnega vedenja volkov ter incesta pri parjenju. Pomemben vidik odvzema volkov je tudi povečanje verjetnosti križanja z domačimi psi ob smrti dominantnega volka v tropu. Križanje z domačimi psi predstavlja resno grožnjo ohranjanju volka in sobivanju s človekom, ker imajo križanci pogosto manj strahu pred ljudmi.

Pri načrtovanju odstrela volkov je potrebno upoštevati tudi te negativne stranske učinke odstrela in jih poskušati v čim večji meri zmanjšati (npr. preko varovanja dominantnega para, kar se lahko npr. doseže s prioritarnim odstrelom mladičev).

ekipa SloWolf,

december 2010

Širši pogled na lov kot ukrep pri upravljanju z velikimi zvermi v Evropi je strokovno stališče združenja evropskih strokovnjakov za velike zveri dostopno na tej povezavi:

<http://www.lcie.org/Docs/LCIE%20IUCN/COE%20LCIE%20position%20statement%20on%20LC%20hunting%202002.pdf>